

УДК 378.371

Л. В. Стрельченко
Інститут вищої освіти НАПН України

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У статті актуалізовано проблему професійної підготовки викладачів англійської мови як іноземної в британських університетах на основі інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес і формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців. Досліджуються шляхи розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності у випускників університетів як ключового компоненту їхньої професійної підготовки.

Ключові слова: викладач англійської мови, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційна компетентність, магістр мистецтв з англійської мови і літератури.

Постановка проблеми. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) практично в усі сфери життя, і особливо в освіту на всіх її рівнях є вимогою часу й умовою успішного розвитку громадянського суспільства. ІКТ характеризуються як потенційно потужні інструменти освітніх змін і реформ, які проводяться в Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО). Україна, приєднавшись до країн-учасниць Болонського процесу та прийнявши Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) офіційно задекларувала свої наміри реформувати систему вищої освіти відповідно до стандартів і тенденцій європейської вищої освіти, в основу якої покладено компетентнісний підхід до підготовки фахівців. Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК) вважається провідною серед компетентностей, яких має набути кожен випускник університету, а отже, і майбутній викладач іноземної мови у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Така вимога ставиться в запропонованих ЮНЕСКО кваліфікаційних рамках компетентностей для вчителів/викладачів (Competency Framework for Teachers), де інформаційно-комунікаційна компетентність розглядається як ключова й надпредметна в підготовці бакалаврів і магістрів в університетах країн, що входять до ЄПВО [8].

Досвід роботи педагогічних університетів України свідчить, що впровадження ІКТ у навчальний процес із підготовки майбутніх викладачів англійської мови в системі вищої освіти, сприяє покращенню та полегшенню оволодіння бакалаврами й магістрами іншомовним спілкуванням, методикою викладання дисципліни, розвиває навички та вміння застосовувати ІКТ у навчальній, навчально-дослідницькій і подальшій викладацькій діяльності, спрямованій на підготовку студентів інших фахів до роботи в різних галузях економіки, соціальної та культурної сфери, що в умовах європейської мобільності вимагає від них знання іноземної мови. Використання ІКТ у викладанні й навчанні англійської мови як рідної,

іноземної, другої іноземної в університетах Великої Британії передбачає формування інформаційно-комунікаційної компетентності на основі інтеграції ІКТ у навчальний процес, що включає оволодіння студентами знаннями й навичками застосування ІКТ під час вивчення програмних дисциплін як обов'язкових, так і за вибором, та розвиток умінь і навичок роботи з ІКТ для досягнення кращих результатів у навчанні та в подальшій роботі, пов'язаній із викладанням мови в інших університетах. Вирішенню завдань якісної підготовки майбутніх викладачів англійської мови у другому циклі вищої освіти у вітчизняних педагогічних університетах сприяє вивчення й адаптація в освітній простір України досвіду інших європейських держав, зокрема, Великої Британії, яка виділяється цінним історичним досвідом підготовки викладачів англійської мови для багатьох університетів світу, а також високим рівнем розвитку та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у вищу освіту й формуванням ІКК у студентів-філологів.

Аналіз актуальних досліджень. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі для підвищення якості професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах стало предметом дослідження багатьох науковців, як С. І. Архангельський, М. І. Жалдак, О. П. Значенко, Г. О. Козлакова, В. І. Луговий, Ж. В. Таланова. Висвітлення місії ІКК у підготовці викладачів іноземної мови містяться у працях Н. Авшенюк, О. Артеменко, Т. Борової, О. Грецької, І. Грітченко, С. Деркач, О. Кушель, Т. Лозицької, Л. Морської, О. Подзигун, Є. Полат та ін.

Важливе значення для всебічного дослідження проблеми використання ІКТ як важливої умови підвищення професійного рівня підготовки та перепідготовки вчительських кадрів мають статті й монографії відомих зарубіжних педагогів, психологів, філософів і соціологів (Р. Александер, П. Барлоу, Б. Барт, К. М. Бейлі, Р. Белл, Д. Берлінер, Дж. Гарвард, Дж. Грехем, М. Грифитс, А. Гудсон, К. Зайкнер, М. Ірот, С. Кейпл, К. Еклстоун та ін.)

Але досі мало вивчався зарубіжний досвід формування ІКК у майбутніх викладачів англійської мови в період їх магістерської підготовки в університетах Великої Британії на основі інтеграції ІКТ у навчальний процес.

Мета статті – презентація результатів дослідження проблеми інтеграції ІКТ у навчальний процес із підготовки магістрів з англійської мови в університетах Великої Британії та формування їх інформаційно-комунікаційної компетентності.

Методи дослідження. У дослідженні використовувалися такі методи як аналіз наукової літератури, статей із практики формування ІКК студентів, навчальних програм підготовки магістрів мистецтв з англійської мови та літератури в університетах Великої Британії, а також метод порівняння моделей професійної підготовки викладачів англійської мови в університетах Великої Британії та України.

Виклад основного матеріалу. У нинішню епоху інформаційно-комунікаційні технології стають способом життя людей незалежно від віку, країни проживання, місця перебування та освіти. ІКТ допомагають у вирішенні важливих проблем для досягнення більш високих результатів у навчанні, у професійній кар'єрі, в соціальних відносинах. ІКТ охоплюють мультимедійні засоби, за допомогою яких можна знаходити, отримувати, зберігати, обробляти або передавати інформацію в електронному вигляді за допомогою Інтернет. До них належать персональні комп'ютери, цифрове телебачення, електронна дошка, роботи тощо. Безсумнівно, вони стають необхідністю в навчанні й підготовці фахівців різних напрямів освіти, а в підготовці викладачів іноземної мови без них просто не можна уявити навчальний процес. Основною умовою успішного застосування ІКТ студентами є формування їх інформаційно-комунікаційної компетентності на різних рівнях здобуття освіти.

Аналіз останніх досліджень показав, що провідні тенденції розвитку світового освітнього простору відображаються в оновленні вищої педагогічної освіти, ставлять актуальні завдання підготовки нової генерації викладачів у системі неперервної освіти та підвищення професійного, освітнього й загальнокультурного рівня на основі компетентнісного, особистісно зорієнтованого та гуманістичного підходів [1]. Це потребує радикальних змін у системі підготовки кадрів завдяки розширеному використанню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій для реалізації інтелектуально-духовного потенціалу майбутніх педагогів. Дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних експертів та практиків свідчать про значні переваги використання ІКТ у вивченні англійської мови, як іноземної. Прогресивні зміни в розвитку інформаційно-комунікаційних технологій протягом останніх років дають можливість викладачам і студентам технологічно легко їх застосовувати при сформованій інформаційно-комунікаційній компетентності. Це забезпечує мовленнєву діяльність учасників навчального процесу засобами мовної комунікації, дозволяє підвищити якість розуміння й оволодіння іншомовним спілкуванням, покращує ефективність і результативність навчання й вивчення іноземної мови, допомагає студентам у вирішенні питань подальшого професійного та кар'єрного росту. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у підготовку викладачів англійської мови пов'язана з розвитком нових методів вивчення та навчання іноземної мови й пошуком інших, кращих за вже існуючі, шляхів удосконалення професійної підготовки викладачів для вищої школи. Новітня методика вивчення англійської мови запропонувала метод вивчення мови за допомогою комп'ютера (Computer Assisted Language Learning (CALL)). Як наголошує Hartoyo (2008), комп'ютери відіграють важливу роль у процесі викладання й вивчення мови, створюючи середовище, яке сприяє оволодінню нею [7].

Доцільність використання ІКТ у підготовці викладачів англійської мови як рідної, іноземної та другої іноземної обґрунтована такими науковцями, як Herington (2002), Brown (2011), Hartoyo (2012), які відзначають корисність CALL для підтримки зусиль викладачів у навчанні студентів іноземної мови. Методика базується на цифрових технологіях отримання та обробки електронної інформації за допомогою комп'ютерів, мобільних телефонів, мережі Інтернет, широкосмугового доступу. Завдяки ІКТ за педагогічної та наукової підтримки викладачів, студенти здобувають найважливіший досвід самостійного учіння та набуття професійних компетентностей викладачів англійської мови. Електронні засоби надають електронні послуги, якими охоплюється навчання на всіх рівнях, формальних і неформальних із використанням комп'ютерної мережі для отримання навчальних матеріалів, взаємодії з іншими користувачами, презентацій проєктів, студентських робіт, а також обліку результатів навчання студентів. Це відбувається за допомогою мережі Інтернет. Здобуття знань через Інтернет називають онлайн-навчанням або веб-навчанням. Інтернет орієнтоване навчання через навчальні сайти надає студентам доступ до навчальних планів і програм, модулів, матеріалів, посібників, інших навчальних ресурсів 24 години на добу. Через них здійснюється і зворотний зв'язок студентів із викладачами, який може служити в якості форуму для обговорення питань практичних занять чи лекцій. Електронне навчання забезпечується спеціальним програмним забезпеченням. Викладачі користуються послугою списку спеціальної розсилки для сайту навчання. Послуги сайту також включають контроль за навчанням, у тому числі оцінювання діяльності студентів, прогрес кожного з того чи іншого предмету та управління зв'язками між учасниками навчального процесу. Студенти здійснюють навчальну діяльність через електронну пошту, спілкування в чаті, перегляд фільмів і обмін інформацією один з одним у більш широкому діапазоні або за допомогою відео-конференції без присутності викладача безпосередньо в студентській аудиторії або в конференц-залі. Для виконання завдань студенти користуються мобільними гаджетами, такими як планшет, мобільний телефон і смартфон, які як міні персональні комп'ютери оснащені спеціальними освітніми програмами. Це вимагає від викладачів і студентів високого рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності.

Звичним для викладачів і студентів університетів є використання електронних книг у навчальному процесі. З найпростіших електронних книг є ті, які передають звичайні книги в цифровому форматі й відображаються на комп'ютері. Завдяки цій технології, британські студенти мають доступ до сотень тисяч книг, які знаходяться в бібліотеках світу в будь-який час доби. Популярними є електронні книги й іншого типу, у яких компактно та динамічно представлена мультимедійна інформація, що надає можливість інтегровано сприймати звук, графіку, зображення,

анімацію та фільм. У них інформація представлена багатше, ніж у звичайних електронних книгах. Так, Енциклопедія Britannica і Microsoft Encarta енциклопедії знаходяться в мультимедійному форматі, який дозволяє електронній книзі надавати не тільки письмову інформацію, а й інші мультимедійні елементи. Опис природи, наприклад, може супроводжуватися звуками музики, так що користувач може краще зрозуміти, що мається на увазі під візуалізацією і, навпаки, музика може супроводжуватися показом картин природи чи природних явищ.

У навчанні й викладанні англійської мови, як іноземної в On-line режимі викладачі та студенти університетів Великої Британії використовують систему Synergy Learning, створену ще в жовтні 1997 року, яка у 2005 році стала партнером програми Moodle, а також Mahara and Totara Partner і має вже більш, ніж 17-річний досвід творчого вирішення завдань підготовки кваліфікованих фахівців, у тому числі й викладачів англійської мови через Інтернет.

Поєднання викладання й дослідження є суттєвою ознакою вищого навчального закладу Великої Британії, а вища освіта включає викладання, учіння, наукові знання й дослідження. Підготовка магістрів мистецтв з англійської мови та літератури в університетах Великої Британії здійснюється за навчальною програмою, що становить 120 модулів і включає науково-дослідницьку роботу. З 2014 року в країні працює нова програма «Рамка показників якості наукових досліджень» (Research Excellence Framework) [9]. Державне фінансування наукових досліджень в університетах здійснюється за «системою подвійної підтримки». Одна частина коштів надходить у формі щорічного гранту, що дозволяють університетам проводити дослідження за своїм вибором, а інша частина – це гранти на конкретні дослідницькі проекти та програми магістерського й докторського рівнів (II і III цикли). Така модель фінансування надає можливість студентам II і III циклів вчитись і розвиватись, а науково-педагогічним працівникам – співпрацювати з національною та міжнародною науковою спільнотою. [5, 14]. Крім того, всі університети мають сучасну матеріально-технічну базу, яка дозволяє проводити навчання з широким застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та розвивати інформаційно-комунікаційну компетентність майбутніх фахівців.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У процесі реалізації цілей і завдань підготовки викладачів англійської, як іноземної, в університетах Великої Британії ІКТ виступають важливим інструментом оптимізації навчального процесу та формування інформаційно-комунікаційної компетентності випускників університетів за допомогою інноваційних методів навчання із застосуванням комп'ютерних засобів. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності лінгвістів у процесі їх навчання в університетах Великої Британії є невід'ємною складовою якісної професійної підготовки майбутніх фахівців і заслуговує на увагу й подальше вивчення.

У подальших розвідках пропоную дослідження особливостей організації навчального процесу з підготовки викладачів англійської мови в університетах Великої Британії з використанням програм Moodle, Mahara and Totara Partner та розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності магістрів у роботі з ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П. Світанок Європи: Проблеми формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2011. – 1099 с.
2. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання : навчальний посібник / О. П. Буйницька. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
3. Вовк Л. П. Збірник навчальних програм із загально-педагогічної підготовки / Л. П. Вовк, О. С. Падалка. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 188 с.
4. Рубан Л. М. Використання сучасних інформаційних технологій у процесі викладання іноземної мови студентам вищих навчальних закладів / Л. М. Рубан // Наукові записки / Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2015. – (Серія: Філологічні науки (мовознавство)). – Випуск 136. – С. 188–192.
5. Стів Баскервіль. Система вищої освіти у Великій Британії та міжнародні зв'язки. Довідник для університетів світу [Електронний ресурс] / Стів Баскервіль, Фіона Макленд, Ніколас Сондерс. – Режим доступу : www.international.ac.uk.
6. Davi U. K. School Development Planning / Davi U. K. Ltd.es, B. Dan Ellison, L. – .Essex : Longman Group, 1992.
7. Hartoyo. Individual Differences in Computer-Assisted Language Learning / Hartoyo. – Semarang : Pelita Insani Semarang, 2008.
8. Victoria L. Tinio. Modificating teaching through ICT / Victoria L. Tinio // The American journal. – 1999. – № 12. – P. 56–63.
9. Research Excellence Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rae.ac.uk>.
10. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers, or ICT-CFT [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002134/213475E.pdf>.

РЕЗЮМЕ

Стрельченко Л. В. Развитие информационно-коммуникационной компетентности будущих преподавателей английского языка в Великобритании.

В статье актуализирована проблема профессиональной подготовки преподавателей английского языка как иностранного на основе интеграции информационно-коммуникационных технологий в учебный процесс в британских университетах. Исследуются пути успешного решения задач качественной подготовки лингвистов в высших учебных заведениях на основе компетентностного подхода. Формирование информационно-коммуникационной компетентности у выпускников университетов является ключевым компонентом их профессиональной подготовки и осуществляется в процессе изучения программных дисциплин с использованием информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: преподаватель английского языка, информационно-коммуникационные технологии, информационно-коммуникационная компетентность, магистр искусств по английскому языку и литературе.

SUMMARY

Strelchenko L. Development of Information and Communication Competence of Future English language teachers in Great Britain.

The problem of training teachers of English as a foreign language through the integration of information and communication technologies and development of students' ICT-competence in the educational process in British universities is actualized in the article. The scope of technology integration is examined with a view of showing its relationship with pedagogy. The successful solution of problems of quality training linguists in higher education establishments is based on the competence approach.

Competence approach is regarded as the basis of modernization of higher teacher training education. The main tasks of higher education in the context of the competence approach are outlined. Professional competence formation completely allows investigating the question of specialist training quality. In this context IST- competence is considered to be a key integral characteristics of future specialists. Modern society demands professionally competent specialists with critical thinking, readiness for research work, self-realization in their professional activity. These tasks may be achieved through modernization teaching technologies innovation and their integration into the process of language teaching/learning.

Development of information and communication competence at university graduates is a key component of their professional training and is carried out in the course of the program disciplines study with wide integration of information and communication technologies in the instructional process. It is noted that technology means the application of research findings to promote teaching/learning language for professional goals and is used to facilitate students learning.

This article discusses the result in a wide use of technology for instructional purposes, which is not restricted to the mechanical application of various new computer hardware and software devices during the process of instruction. It includes the strategies for selecting the desired technologies, skill to demonstrate how the selected technologies will be used, skill to evaluate such technologies, as well as the skill to customize the use of such technological skills in a way that addresses instructional problems.

In further exploration it is worth studying the characteristics of the educational process for the preparation of teachers of English in UK universities for using Moodle, Mahara and Totara Partner and the development of information and communication competence when working with masters programs.

Key words: *an English teacher, information and communication technology, information and communication competence, Master of Arts in English Language and Literature.*